

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**VI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

AVGUST, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, avgust

TOSHKENT-2025

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.1-jild, 6-son (avgust, 2025-yil). – 177 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 7-avgust

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TEXNIKA FANLARI

Bozorboyev Abbasjon, Ravshanov Shavkat

KUNJUT O'SIMLIGINING XUSUSIYATLARI VA UNING HOSILINI YIG'ISHTIRIB OLISHDAGI MUAMMOLARI..... 6-9

Iskandarov Orifxon

TIRIKOTAJ MATOLARIDA SIFAT NAZORATI..... 10-12

Odinayev Mirjalol

"AI-TRANSLATE" TEXNIK HUJJATLARNI SUN'YI INTELLEKT ORQALI AVTOMATIK TARJIMA QILISH VA HUQUQIY MASLAHATLAR AXBOROT TIZIMI – TEXNIK JIHATDAN TARTIBGA SOLISHDA INNOVATSION YECHIM 13-18

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

Karimov Nurbek

TURLI USULDA YERGA ISHLOV BERISHNI SOYA PARVARISHLANGAN MAYDON TUPROG'INING SUV O'TKAZUVCHANLIGIGA TA'SIRI 19-22

TARIX FANLARI

Bobojonova Zuxra

TEMURIY MALIKALARNING HUKMDORLAR HAYOTIDAGI O'RNI..... 23-25

Xalilov Baxodir

ZAMONAVIY KUTUBXONALARNING MAKTABDAN TASHQARI TA'LIMDAGI O'RNI: NAVOIY VILOYATI MISOLIDA..... 26-31

Xoliqova Ra'noxon

"MARKAZIY OSIYODA SUN'YI INTELLEKT TUFAYLI AYOLLAR IMKONIYATLARI: STEM TA'LIMI, GENDER TENGLIGI VA IQTISODIY FAOLLIK SSENARIYLARI" 32-34

Xasanova Nargiza

YANGI DAVR: ILM-FANI INNOVASIYALARIDA AYOL-QIZLAR ISHTIROKINING DOLZARB AHAMIYATI..... 35-38

IQTISODIYOT FANLARI

Salomov Temurbek

THE ROLE OF PILGRIMAGE TOURISM IN ENHANCING THE SERVICE SECTOR: A CASE STUDY OF UZBEKISTAN..... 39-43

Raxmanov Ulugbek

TIJORAT BANKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING HISOBVARAQLAR REJASIGA MUVOFIQ TAHLILY AVTOMATLASHTIRILGAN NAZORAT MEXANIZMINI YARATISH 44-45

Toshtemirov To'liqin

KICHIK TADBIRKORLIK SUB'EKTLARINING SUN'YI BO'LINISH MUAMMOLARI..... 46-49

Mansurova Sayyora

INNOVATSION PROPTECH-PLATFORMALAR VA ULARNING KO'CHMAS MULK BOZORIGA TA'SIRI 50-53

Rajabov Alibek

INNOVATSION IQTISODIYOTNI SHAKKLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARIH..... 54-57

Ochilov Mels, Sayfiyeva Parizoda

EFFECTS OF INDUSTRIAL POLICY ON THE INVESTMENT ENVIRONMENT: LESSONS FROM GLOBAL EXPERIENCES..... 58-60

FALSAFA FANLARI

Abdullayev Sodiqjon

MILLIY O'ZLIKNI TIKLASH JARAYONIDA EKOLOGIK TAFAKKUR VA SALOMATLIK

QADRIYATLARI..... 61-66

Gafurova Munajat

O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHDAGI JAMIYAT VA

DAVLAT O'RTASIDAGI DIALEKTIK MUNOSABATLARI..... 67-70

Davronov Bahodir

SUN'YI INTELEKT YORDAMIDA AXBOROT MUHITINING GUMANITAR QADRIYATLARGA

NISBATAN ASIMMETRIK MUNOSABATI..... 71-76

Latipov Sardor

KORRUPSIYANING TARIXAN SHAKLLANISHI VA TURLARI..... 77-81

FILOLOGIYA FANLARI

Xoliyorova To'lg'anoy

O'ZBEK TILI MILLIY KORPUSINING TA'LIM VA ILMIY TADQIQOTLARDAGI O'RNI..... 82-83

Ro'ziyev Temur

ADABIY-ESTETIK QARASHDA TAFAKKUR VA TUYG'UNING O'RNI..... 84-92

Gulmuradova Sobira

"XUSHKELDI" DOSTONI MATNI TARKIBIDAGI ETNOGRAFIKMLARNING MILLIY –

MADANIY XUSUSIYATLARI..... 93-95

Qosimova Malika

SINXRON TARJIMADA MASHINA TARJIMASINING AFZALLIKLARI XUSUSIDA..... 96-99

Bahromjonova Shahnoza

HODI ZARIF VA YANAGITA KUNIO ILMIY MEROSI:

FOLKLORSHUNOSLIKDA QIYOSIY TAHLIL..... 100-102

Ayimbetova Damekhan

ZAMONAVIY INGLIZ SHE'RIYATIDA HAYVONLARNI

TASVIRLASHNING O'ZIGA XOSLIKLARI..... 104-107

YURIDIK FANLARI

Komilov Avazbek

INTIZOMIY JAVOBGARLIK TO'G'RISIDA ISH QO'ZG'ATISH HAQIDAGI QAROR,

UNING SHAKLI VA MAZMUNIGA NISBATAN TALABLAR..... 108-110

Shamsitdinova Manzura

TEACHING LISTENING COMPREHENSION..... 111-112

Xadjiyev Azizbek

"IJTIMOIY ADOLAT" TAMOIYILINING XALQARO QONUNCHILIK

AMALIYOTIDA YORITILISHI..... 113-116

Уктамов Комрон

РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ВОД ПЕРВЫМ ВОДНЫМ КОДЕКСОМ

РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН..... 117-123

Исмоилов Бехрузбек	
ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.....	124-129

PEDAGOGIKA FANLARI

Qo'shmurodova Aziza	
BOSHLANG'ICH SINFLARDA VATANGA MUHABBAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIM METODLARINI QO'LLASH.....	130-133

Mamatqosimova Nodira	
SSENARIY YARATISHDA BADIY ADABIYOT NAMUNALARIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	134-137

Sattoriy Shohruh	
TA'LIM SIFATI USTIDAN NAZORAT MEXANIZMLARINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	138-141

Jabborova Umida	
TEXNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING TEXNIK SAVODXONLIGINI ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI.....	142-144

Xujanazarova Nozima	
RAQAMLI PLATFORMALARDA IQTISODIY MATNLARNI TARJIMA QILISHGA YO'NALTIRILGAN INTERAKTIV O'QUV TOPSHIRIQLARI VA KEYS-STADIYALARNI YARATISH.....	145-148

Aripjanova Dinora	
RAQOBATBARDOSH RAHBAR SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA MOTIVATSIYA MEXANIZMLARINING SAMARALI MODELI.....	149-151

Dosanova Gulbanu	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARIDA AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING DIDAKTIK SHART-SHAROITLARI.....	152-154

Isokov Ravshanbek	
INNOVATIVE APPROACHES TO FOSTERING HISTORICAL MEMORY AND CULTURAL IDENTITY IN STUDENTS.....	155-160

TIBBIYOT FANLARI

Urunbayeva Dilorom, Xudaybergenova Shaxnoza	
XOSHIMOTO TIREOIDITINING KECHISHIDA RUXNING O'RN.....	161-163

Nabiyeva Umida	
GIPERTONIYANING KELIB CHIQISHI VA OLDINI OLISHNING ZAMONAVIY TAMOIYILLARI.....	164-166

PSIXOLOGIYA FANLARI

Polvanov Rasulbek	
INTERNET QARAMLIGI VA SHAXSNING IJTIMOY MOSLASHUVIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR ZAMONAVIY MAUGLI SINDROMI KONTEKSTIDASH.....	167-172

Усманова Лилия	
ТИПОЛОГИЯ СЕМЬИ В УЗБЕКИСТАНЕ: ТРАДИЦИИ, ТРАНСФОРМАЦИИ И СОВРЕМЕННЫЕ ВЫЗОВЫ.....	173-176

“XUSHKELDI” DOSTONI MATNI TARKIBIDAGI ETNOGRAFIK XUSUSIYATLARNING MILLIY – MADANIY XUSUSIYATLARI

Gulmuradova Sobira Rustam qizi

Email: gulmurodovasobira@gmail.com

Tel: +998995939295

Samarqand, O'zbekiston

Annotatsiya. Mazkur maqolada Ergash Jumanbulbul o'g'lining “Xushkeldi” dostoni matni tarkibidagi etnografik xususiyatlarning lingvomadaniy xususiyatlari haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: Etnografizm, izoh, lug'at, marosim, an'ana, udum, milliylik, madaniyat, xalq, ma'naviyat.

NATIONAL AND CULTURAL CHARACTERISTICS OF ETHNOGRAPHIC TESTS IN THE TEXT OF KHUSHKELDI

Gulmuradova Sobira Rustam daughter

Tel: +998995939295

Samarkand, Uzbekistan

Annotation. In this article, Ergash Jumanbulbul is conducted on lingvocultural properties of ethnographic circles in the text of the chylesty chain.

Key words: Ethnographism, comment, dictionary, tradition, nationality, culture, nation.

O'zbek xalq og'zaki ijodi asarlari tili o'zining lug'at boyligining bepoyonligi bilan boshqa janrlardagi asarlardan keskin farqlanib turadi. Chunki xalq dostonlari uchun tilda taqiqlangan hodisa mavjud emas. Shunday ekan, ayniqsa, xalq dostonlari tilida ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan til ko'rinishlarini lingvistik tahlilga tortish ma'lum xulosalar chiqarishga imkon yaratishi mumkin. Xalq og'zaki ijodi materiallari xalq madaniyatini, ruhiyatini o'zida aks ettirgan hisoblanadi.

Leksik birliklar semantikasida umuminsoniyatga yoki muayyan etnosga xos madaniyat belgilari ham aks etadi. Muayyan etnosning milliy-madaniy xususiyatlari alohida olingan leksik birliklar misolida ochib beriladi. Ayni shu birliklar tilning milliy-madaniylik belgisini yorqin namoyish eta oladi. Masalan, qurbonlik, kelinsalom, hayit, do'ppi, chopon, ro'mol leksemalari denotativ ma'nosidan tashqari, ular ifoda etgan udum va kiyimlarning o'zbek xalqi madaniyatiga xosligi haqidagi ma'lumotni ham tashiydi. Etnografik xususiyatlar xalqning milliy madaniyati, qadriyatlarini ochib beruvchi yagona manbadir, chunki aynan, xalq dostonlari, qadimgi yozma yodgorliklar manbaini o'rganish orqaligina o'tmish xalqlar hayoti, turmush-tarzi haqida ma'lum xulosaga kelishimiz mumkin. Ergash Jumanbulbul o'g'lidani yozib olingan “Xushkeldi” dostoni matnidagi turli bo'yoqdorlikka ega etnografik xususiyatlar ham milliy madaniyatimiz fondiga salmoqli hissa bo'lib qo'shiladi. Unda milliy madaniyat unsurlari: miflar, inonchlar, milliy falsafa, milliy pedagogika, estetik qarashlar va tasavvurlar, badiiy did, axloq va ideallar jamlangan. Shu jihatdan ham folklori o'rganish xalq madaniyatini o'rganishga yo'l ochadi. Bu kabi tahlillar shuni ko'rsatadiki, keyingi yillarda folklor janrlarini lingvokulturologik yo'nalishda o'rganishga e'tibor kuchayib bormoqda. *Moddiy-madaniy etnoleksemalar*

(dehqonchilik, chorvachilik, hunarmandchilik kabi ishlab chiqarish bilan bog'liq predmetlarni ifodalovchi etnografizmlar). Har bir xalqning moddiy madaniyati uning turar joyi, uyi va uy jihozlari, kiyim-kechagi va bezaklari, taomlari va ro'zg'or buyumlari bilan belgilanadi. Asosan, tabiiy-geografik sharoit va iqlim ta'sirida milliy ruhiyat va xarakterni ifodalovchi moddiy madaniyat namunalari uzoq tarixiy davr davomida shakllanib o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan. Ushbu guruh etnografizmlariga "Xushkeldi" dostoni tarkibidan, asosan, *chorvachilik* (xususan, yilqichilik) bilan bog'liq etnografizmlarni olamiz:

- Yilqichilik bilan bog'liq kasblar: sayis (arabcha otboqar) — O'rta Osiyo xonliklarida harbiy va xo'jalik ehtiyojlari uchun saqlangan otlarni parvarish qiluvchi shaxs. Sayislar bevosita otxonalar yoniga qurilgan maxsus uylar, sayisxonalarda istiqomat qilishgan. Sayislar boshlig'i miroxur deb atalgan. Sinchi otlarning naslini, yoshini, zotini, fe'l-avorini yaxshi biladigan odam;

- Yilqilarga beriladigan oziq nomlari: o't-yem, arpa, chim, yem, mayiz;

- Ot va unga bog'liq harakat-holatlar nomlari: saraja qilmoq, qamchi chotmoq, shabgir tortmoq, pishnatmoq, suvlig'ini chaynatmoq, tobga keltirmoq, orqaga tis qilmoq, bellik bo'ktarib, otidan yakdila bo'lmoq, qarsoqday qotmoq, chalvar qildi, oppoq ko'pikka botmoq, o'tlatmoq, qabatlashmoq;

- Ot va unga bog'liq o'yin: ko'pkari, poyga bilan bog'liq etnografizmlar: ko'pkari tashlamoq, halol chiqish, harom olish, poygani bermoq, poygani olmay ketmoq.

Doston matnidagi etnografik birliklarni o'rganish jarayonida shunga amin bo'lish mumkinki, undagi etnografizmlarning asosiy qismini, aynan, ornitonimlar tashkil etadi, bu esa, o'z navbatda, turkiy xalqlarning otlarga bo'lgan munosabatini oydinlashtiradi, xususan, quyidagi o'rinda ham ko'saning Boycho'ntoq oti shunday ta'riflanadi: "Ikki qarich sera ekan qulog'i, Chu desa tog'larni chog'lar dimog'i. Orqasidan dobir chiqsa Boycho'ntoq, Onda-sonda bir tegadi oyog'i. Yerga tegmay jayrag'irning tuyog'i, G'irko'kka yetkizmay degan siyog'i".

Shuningdek, ot bilan bog'liq maqol va iboralarni ham kuzatamiz: Yomon otli yo'lda qolar, Yobi mingan odam tolar.

O'zbek xalqi madaniyatining yana bir ko'rinishi marosimlar bo'lib, ular milliy o'ziga xoslik belgilaridan biri hisoblanadi, dostonida to'y tasviri va, asosiysi, kelin sarpolari bilan bog'liq ko'plab etnik birliklarni uchratamiz:

- *bo'g'chadagi sarpoyi* – ma'lumki, bo'yi yetgan qizga sarpo yig'ish bugungi kun an'analarida ham mavjud bo'lib, ushbu udumning ildizlari, demakki, xalq dostonlarida kuzatiladi, bu esa xalqimizning o'z milliy an'analariga sadoqatining yana bir isboti hisoblanadi.

- *shabnami balxi ro'molim* – ro'mol o'zbek milliy mentalitetida xotin-qizlarga xos bo'lgan iffat, hayo ramzi hisoblanadi, dostonida ro'mol o'rash bilan bog'liq o'rinlarda o'zbek qizlarining azaliy milliy aksini ko'rishimiz mumkin. Shu o'rinda I. Jabborovning O'zbek ayollarining kiyim-kechaklari haqidagi fikrini ham keltirish o'rinlidir: "O'zbeklarning ayollari ipakdan tikilgan doirasimon shakldagi gulli taxyo (do'ppi) ga ipdan yoki qush patidan popuk o'rnatganlar, tangalar osganlar. Taxyo ustidan odatda ro'mol yopingan. Bu yerda ro'mol turlari ko'p bo'lgan: mahalliy ustalar to'qigan oq takana va ipak ro'mol (chitkor gul bosgan), jundan to'qilgan naqshli sergul ro'mol, chetdan keltirilgan boku ro'mol, parang (fransuz yoki ovro'pa) ro'moli va hokazolar.

- *oppoq upani* – gigiyena va kosmetika maqsadlarida ishlatiladigan xushbo'y va nihoyatda mayin kukun.

- *zarli tupakni* – xotin-qizlar sochiga bezak uchun taqiladigan buyum.

- *mezar kovushim* – oyoq kiyimi, charmdan tikilgan, odatda, mahsi bilan kiyiladigan oyoq kiyimi.

Ijtimoiy-milliy etnografizmlar. Dostonda ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan etnik birliklar ham salmoqli o'ringa ega, jumladan, dostonlarda o'ndan ortiq *kasb nomlari*:

- harbiy sahaga oid kasblar: *tug'dor, shig'ovul, yasovul, tug' ushlar, tug'begilar, chindovul, lashkarboshi, tug'boshi*;

- davlat boshqaruviga oid kasblar: *to'qsabo, g'ozi, otaliqlar, salom og'a, eshik og'asilar, mahram, dodxoh, umaro, asoli hudaychilar, amaldor, qozi, biy, mufti, munshi – mirza, muhrdor*;

- ilm-fanga doir kasblar: *umarolar, fuzalolar, shogirdi ko'p ulamolar*;

- saroy otxonasiga mas'ul kasblar: *Otboshi, miroxo'r, cho'pon*.

Ma'naviy madaniyat bilan bog'liq etnografizmlar (din, til, musiqa, adabiyot, san'at). Ushbu guruh etnografizmlariga doston tarkibidan, asosan, *diniy qarashlar* bilan bog'liq etnik birliklarni keltirishimiz mumkin:

- *Yagonaga sig'inib, sig'inibdi Yaratganning o'ziga* – ushbu birliklar Tangrining yagonaligiga ishora qiladi.

- *dorilbaqo, iymon, qiyomat* (arabcha o'liklarning tirilishi, tik turish, o'rindan turish) - dunyoning tugashi haqidagi diniy ta'limot. Islomda oxirat aqidasi tashkil etadi.

- *qambarlar, chiltanlar, avliyo, vali, eshon* – islom dini bilan aloqador bo'lgan teonimik qarashlar, asosan, kishilarga mushkul vaziyatlarda yordamga keluvchi kuchlar.

Dostonda bunday birliklarning keng ko'lamda qo'llanilishi xalqning diniy dunyoqarashi yuksak ekanligidan dalolat beribgina qolmasdan, diniy aqidalarning xalqimiz tomonidan hurmat bilan qabul qilinganligini, islom diniga sadoqati va hurmatini ham oydinlashtiradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Jabborov I. O'zbek xalqi etnografiyasi. –Toshkent: O'qituvchi, 1994. 154-bet.
2. Mirzayev N. O'zbek tili etnografizmlarining izohli lug'ati. –Toshkent, 1991. 118-bet.
3. Усмонова О. О. Ўзбек туй маросим фольклорида “Келин салом” (генезиси, ўзига хос хусусиятлари ва поэтикаси). Филология фанлари номзоди илмий даражасини олиш учун тақдим этилган диссертация. –Тошкент, 1999.

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR**
VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, avgust

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami. 1-
jild, 6-son (avgust, 2025-yil). – 177 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 7-avgust

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.